

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101283

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 14-11-2023

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Олійник Катерина Вікторівна

2. Катерина V. Олійник

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Мова, література і фольклор пограниччя

Дата захисту: 30-11-2023

Спеціальність за освітою: Філологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Не застосовується

III. Відомості про дисертацію

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 2574

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 17

Тема дисертації:

1. Метажанрові інтенції містерії і творчість Лесі Українки
2. Metagenre's intentions of mystery and the work of Lesya Ukrainka

Реферат:

1. У дисертації здійснено комплексний аналіз жанрово-змістових особливостей містерії в українському літературному дискурсі, прокреслено метажанрову траєкторію містерії, проаналізовано найбільш виразні та показові художні твори містерійного характеру українських письменників у різні культурно-історичні періоди. Доведено, що метажанрова природа містерії сформована інтенціями до жанрового та міжродового синтезу. На значному літературному матеріалі вперше осмислено процес виникнення, розвитку та структурно-семантичних трансформацій жанру містерії та її переходу до рівня метажанру протягом XVII–XXI століть. На основі власних спостережень виокремлено ідейно-тематичні домінанти, образну парадигму метажанру містерії та специфіку сюжетних рішень у художніх творах українських письменників. Дослідження сприяло актуалізації в українському літературознавчому обширі малодосліджених або зовсім

недосліджених художніх текстів, як-от : «Гарбузова містерія» О. Девлад-Запорожця, «Іконостас України» Віри Вовк, «Maidan inferno, або Потойбіч пекла» Неди Нежданої. У першому розділі дисертації використано та систематизовано теоретично-методологічні підходи вітчизняних та зарубіжних літературознавців, культурологів, фольклористів, релігієзнавців та філософів з метою виявлення особливостей культурно-історичного дискурсу містерії. Окреслено теоретичні аспекти містерії як явища античної культури та середньовічної літургійної драми, простежено генетичні зв'язки античної та середньовічної містерії, узагальнено процес становлення жанру містерії в українській літературі. Залучення значної кількості літературних текстів дозволило сформулювати низку авторських дефініцій: жанру, метажанру, жанрової матриці, містерії та містерії як метажанру. Сформовано і доведено концепцію модифікації жанру містерії, формування містерійного метажанру у зв'язку з культурою епох, еволюцією вірувань, з процесом десакралізації релігійних жанрів, змінами у світогляді. Відстежено зв'язок традиції та новаторства при переході жанру містерії на метажанровий рівень. У розділі «Тенденції розвитку жанру містерії в українській літературі» проаналізовано особливості авторського використання містерійного метажанру на матеріалі концептуальних для кожної епохи творів української літератури: «Слово про збурення пекла» невідомого автора – доба Бароко, «Великий льох» Т. Шевченка – доба Романтизму, «Спокуса» Панаса Мирного – злам епох кінця XIX – початку XX століть, з актуалізацією реалізму та символізму, «Містерія» Т. Осьмачки – Модернізм, «Гарбузова містерія» О. Девлад-Запорожця, «Іконостас України» Віри Вовк, «Maidan inferno, або Потойбіч пекла» Неди Нежданої – Постмодернізм. Завдяки проаналізованим у другому розділі художнім творам вдалося з'ясувати, що в українській літературі періоду XVII–XXI століть метажанрові інтенції містерії проявились у різnorodових (драма, лірика, епос) та різножанрових художніх творах (поема, драматична поема, повість, драма). Перетворення містерії на метажанр відбувалося внаслідок посилення міфологізації з домінуванням певних світоглядних моделей, витворення архетипних мотивів та образів, перевертання жанрової матриці художніх творів, моделювання своєрідного утопічного простору або ж іноді навіть антиутопічного. Містерія на метажанровому рівні дала можливість конструювати інтертекстуальне поле, у якому авторам вдалося реалізувати діалог із різночасовими та різнопросторовими площинами або ж піддати ревізії світоглядні та духовні орієнтири. У досліджених художніх текстах виявлено органічний зв'язок містерії з міфологією, фольклором, релігійними концепціями та явищами сакрального. Простежено, що метажанрові інтенції містерії підсилені авторським прагненням до сакралізації мистецького дискурсу, тяжінням до використання прийомів стилізації, реципіюванням архетипних образів та сюжетів. У третьому розділі «Містичне та містерійність у творчості Лесі Українки» вперше містерійний метажанровий підхід застосовано до творчості Лесі Українки. На основі лірики й епістолярію окреслено аспекти притаманного письменниці містерійного світогляду, у низці драматичних творів виявлено містерійну матрицю, зроблено висновки щодо присутнього впливу містерії на жанрове новаторство Лесі Українки, зокрема у драмі-феєрії «Лісова пісня».

2. A comprehensive analysis of the genre-substantial peculiarities in the Ukrainian literary discourse outlined the metagenre trajectory of the mystery. In this dissertation, the author analyzed Ukrainian writers' most expressive and revealing artistic works in different cultural and historical periods. The investigation has revealed that intentions toward genre and cross-genre synthesis form the metagenre nature of the mystery. Understood for the first time, the mystery genre's emergence, development, and structural-semantic transformations on the significant literary material and its transition to the level of a metagenre during the 17th–21st centuries are studied. Based on observations, ideological and thematic dominants have been revealed, as well as the figurative paradigm of the metagenre of mystery and the specificity of the plot decisions in the artistic works of Ukrainian writers. The study contributed to the actualization of the Ukrainian literary expanse of hardly explored or completely unexplored literary texts, such as: "Pumpkin Mystery" by O. Devlad Zaporozhets, "Iconostasis of Ukraine" by Vira Vovk, "Maidan Inferno, or Potoybich Hell" by Neda Nezhdanaia. The first chapter of the dissertation uses and systematizes theoretical and methodological approaches of domestic and foreign literary experts, culturologists, folklorists, religionists, and philosophers to identify the peculiarities of the cultural-historical discourse of the mystery. Tracing the theoretical aspects of the mystery as a phenomenon of ancient culture and medieval liturgical drama and the genetic links of ancient and medieval mystery summarizes the formation process of the

mystery genre in Ukrainian literature. The involvement of many literary texts made it possible to formulate some author's definitions: a genre, a metagenre, a genre matrix, a mystery, and a mystery as a metagenre. The concept of modifying the mystery genre, the formation of the mystery metagenre in connection with the culture of the epochs, the evolution of beliefs, the process of desacralization of religious genres, and changes in the worldview are formed and proven. The author traced the relationship between tradition and innovation during the transition of the mystery genre to the metagenre level. In the section "Trends of the development of the mystery genre in Ukrainian literature," the peculiarities of the author's use of the mystery metagenre are analyzed based on conceptual works of Ukrainian literature for each era of Ukrainian literature works: "A word about the disturbance of hell" by an unknown author of the Baroque era, "The Great Cellar" by T. Shevchenko – the era of Romanticism, "Temptation" by Panas Myrny break the eras of the late 19th and early 20th centuries, with the actualization of realism and symbolism, "Mystery" by T. Osmachka – Modernism, "Pumpkin Mystery" by O. Devlad-Zaporozhets, "Iconostasis of Ukraine" by Vira Vovk, "Maidan inferno, or the Beyond of Hell" by Neda Nezhdana – Postmodernism. Thanks to the works of art analyzed in the second chapter, it was possible to find that in the Ukrainian literature of the 17th–21st centuries, the metagenre intentions of mystery in works of various genres (drama, lyric, epic) and works of various genres (a poem, a dramatic poem, a novel, a drama). The transformation of the mystery into a metagenre occurred as a result of the strengthening of mythologizing with the dominance of specific worldview models, the creation of archetypal motifs and images, the reversal of the genre matrix of artistic works, the modeling of a kind of utopian space, or sometimes even a dystopian one. Mystery at the metagenre level made it possible to construct an intertextual field in which the authors managed to realize a dialogue with different temporal and various spatial planes or to revise worldview and spiritual directions. The studied artistic texts revealed an organic connection of mystery with mythology, folklore, religious concepts, and phenomena of the sacred. Tracing that, the reinforcement of metagenre intentions of mystery reveals the desire for the sacralization of artistic discourse, the tendency to use stylization techniques, and the recitation of archetypal images and plots. In the third chapter, "Mystical and Mysterious in the Work of Lesya Ukrainka", the mysterious metagenre approach is applied to the work of Lesya Ukrainka for the first time. Based on lyrics and epistolary, aspects of the mysterious worldview inherent in the writer are outlined. The revelation of a mysterious matrix in many dramatic works concludes the current influence of mystery on Lesya Ukrainka's genre innovation, particularly in the drama extravaganza "Forest Song".

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

1. Олійник К. Сатира та містерійність як засоби творення «Гарбузової містерії» О. Девлад-Запорожця. Закарпатські філологічні студії. Ужгород: ВД «Гельветика», 2020. Вип. 12. Том 3. С. 127–132.
2. Олійник К. Містерія як метажанр у драматургії ХХ століття. Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. Філологічні науки / гол. ред. Ю. Гілесгайм, відп. ред. О. Юрчук, Г. Гримашевич. Житомир: Вид-во Житомирського національного університету ім. І. Франка, 2021. Вип. 2 (95). С. 18–26.
3. Олійник К. «Лісова пісня» Лесі Українки: містерійна жанрова матриця. Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія» / ред. кол. М. Федурко (головний редактор) та ін. Дрогобич: ВД «Гельветика», 2021.

Вип. 46. С. 90–96.

- 4. Zhanna Bortnik, Tetiana Leherko, Hanna Moklytsia, Kateryna Oliinyk, Oksana Goloviy, Viktoriia Sokolova. The psychological basis of mystical symbols and the problem of their theatrical embodiment: “The Blue Rose” by Lesya Ukrainka. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Researt. 2022. 12 / 02 / XXIX (Vol. 12, Issue 2, Special Issue XXIX, 2022). P. 199–202.
- 5. Олійник К. Містичний аспект драматичних творів Лесі Українки у потрактуванні Ю. Бойко–Блохина. Леся Українка в діаспорному літературознавстві. Німецько-українські зв'язки. Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної конференції в Мюнхені (3–7 квітня 2019 р.) / укл. і заг. ред. Д. Блохин, М. Моклиця. Мюнхен–Тернопіль, 2019. Т. 11. С. 178–185.
- 6. Олійник К. Містерійні елементи в драматургії Лесі Українки. Аналіз та інтерпретація тексту. Драматургія Лесі Українки: збірник матеріалів конференції (Світязь, 2–4 червня 2020 р.) / упоряд. Т. Левчук. Луцьк: Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2020. С. 21–23.
- 7. Олійник К. Європейський дискурс жанру містерії в ХХ столітті. Світова література у літературознавчому дискурсі ХХІ столітті: матеріали ХІІ Міжнародних Чичерінських читань (Львів, 28–29 жовтня 2021 р.) / упоряд. Л. Мацевко–Бекерська, І. Сенчук. Одеса: ВД «Гельветика», 2021. С. 172–175.
- 8. Олійник К. Містерійна парадигма драми «Maidan inferno, або Потойбіч пекла» Неди Нежданої. Мова і засоби масової комунікації на сучасному історичному етапі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 10–11 вересня 2021 р.), Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2021. С. 41–45
- 9. Олійник К. Містичне як художній прийом та особливість світогляду в творчості Лесі Українки. Зміна парадигми сучасної науки після військового вторгнення росії на територію незалежної України: збірка тез науково-методичних доповідей міжнародної науково-практичної конференції, м. Братислава, Словаччина, 22–23 червня 2022 р. Братислава, 2022. С. 154–157

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Моклиця Марія Василівна

2. MARIA V. MOKLYTSIA

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.01.06

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Жванія Людмила Вікторівна
2. Ludmyla V. Zhvania

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.01.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1864-2119

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Луцький національний технічний університет

Код за ЄДРПОУ: 05477296

Місцезнаходження: вул. Львівська, буд. 75, Луцьк, Луцький р-н., 43018, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кочерга Світлана Олексіївна
2. Svytlana O. Kocherga

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.01.01, 10.01.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6921-5438

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Острозька академія"

Код за ЄДРПОУ: 22554101

Місцезнаходження: вул. Семінарська, буд. 2, Острог, Острозький р-н., 35800, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сухарева Світлана Володимирівна
2. Svitlana V. Sukhareva

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.01.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-5039-582X**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Волинський національний університет імені Лесі Українки**Код за ЄДРПОУ:** 02125102**Місцезнаходження:** проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Сектор науки:** Університетський**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Семенюк Лариса Степанівна
2. Larysa S. Semeniuk

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.01.07**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-6619-9695**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Волинський національний університет імені Лесі Українки**Код за ЄДРПОУ:** 02125102**Місцезнаходження:** проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Сектор науки:** Університетський**VIII. Заключні відомості****Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Колошук Надія Георгіївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Колошук Надія Георгіївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Ліповська-Маковецька Наталія Іванівна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна